

RAMÓN PIÑEIRO

LUIS PIMENTEL

PUBLICACIÓNS DA REAL ACADEMIA GALEGA
A CORUÑA
1990

ACADEMIA
GA
CORUÑA

43

teca

REAL ACADEMIA
GALEGA
A CORUÑA

32843

Biblioteca

RAMÓN PIÑEIRO

LUIS PIMENTEL

PUBLICACIÓNS DA REAL ACADEMIA GALEGA

A CORUÑA

1990

R. 3508

Biblioteca

LUÍS PIMENTEL
(1895 - 1958)

Luis Pimentel

1922

MISS MARY H. HARRIS
1922

Wm. H. H. H.

LIBRARY

ALGUNHAS CONSIDERACIÓNS SOBRE LUÍS PIMENTEL

Luís Pimentel naceu en Lugo no ano 1.895 e en Lugo morreu en 1.958. Só se ausentou temporalmente da súa cidade para estudar Medicina en Santiago e para os estudos de doutoramento en Madrid. Esa identificación íntima coa cidade luguesa aparece ben reflexada na súa poesía e forma parte esencial da súa biografía.

Como ocorre ás veces nas personalidades ultrasensibles e familiarizadas coa soedade do mundo interior, Pimentel padeceu sempre crises de angustia. Por sorte para el, o seu padrastro era médico e servíalle de amparo. Nunha ocasión en que estabamos con el Celestino F. de la Vega e mais eu, contounos que esas crises tíñaas desde sempre e que, sendo adolescente, o Dr. López Suárez ofreceuse a levalo unha temporada para a súa casa do Saviñao e ver se, mediante un tratamento axeitado, se conseguía fortalecerlle o ánimo como mellor defensa para as teimudas crises de angustia. A terapia empezou por facelo dormir nunha cama dura, sen colchón. Pero a excitación nerviosa do rapaz foi tan extremada que o Dr. López Suárez ("Forcados") asustouse e devolveullo de contado á familia. E Luís, cando nos contaba esto, un chíscio nervioso dixo: "Se non me sacan de alí, virábame tolo". Sendo, como era, persoa sinxela e cordial no trato, de bo corazón, con fina sensibilidade para gozar de tódalas artes e con especial entusiasmo por algunhas delas, a permanente ameaza da angustia viña ser a "negra sombra" que sempre o acompañou ó longo da vida.

Sobre a obra poética de Pimentel contamos xa con moi valiosos estudos, que nesta ocasión se incrementarán e que, pola importancia perenne da mesma, tamén será perenne o interese dos estudiosos no decorrer dos tempos. Mesmo por eso, consideramos de interese nesta ocasión ocuparnos con preferencia do poeta coa modesta intención de aclarar algúns equívocos que poden desorientar o coñecemento obxectivo da realidade.

¿CANDO NACE O PIMENTEL POETA?

Sobre ese importante particular eu teño contado por escrito, e bastantes veces de palabra, que Pimentel empezara a escribir poemas ós catorce anos. Claro está que non fun testigo dese importante feito porque nacín lonxe de Lugo seis anos máis tarde. Pero ocorre que o sei por boca do propio Luís Pimentel, que nunha ocasión, para min emocionante, fixo a inesperada confesión de que ós catorce anos escribira o seu primeiro libro de poemas, que estaba escrito en galego e motivado pola lectura de Rosalía, e que só lembraba que se metía moito cos

casteláns. En canto me pasou a emoción, pregunteille se non se conservaría o manuscrito dese libro nalgún lugar e díxome que non tiña idea. Insistinlle, pero con bastante escepticismo. En sucesivas ocasións, ás veces estando presentes outros amigos que me acompañaban na visita, lembreille a importancia de recuperar ese libro, pero ó cabo de algún tempo díxome que o daba por perdido porque non aparecía. Claro está que sería dabondo excepcional que un manuscrito escrito por un rapaz aló polo ano 1.909 fose aparecer polos anos 50. De calquera xeito, quedaba en pé a afirmación do propio poeta.

Ora, no ano 1.974 publicouse un número especial de "Ronsel" conmemorativo do seu cincuentenario. Como afortunadamente vivía Evaristo Correa Calderón, que fora o director e principal promotor da revista, ó fronte deste número do cincuentenario figura un traballo seu moi interesante que nos dá abundantes datos sobre a xestión e vida -desgraciadamente moi breve- de "Ronsel". Segundo afirma, Pimentel formaba parte dun grupo de señoritos que se chamaban provocativamente "os godallos", entre os que o futuro poeta destacaba como o máis *dandy*, distinguíndose dos compañeiros en que se interesaba pola pintura de Corredoira. Nesa situación, Evaristo Correa confesa que tratou de o atraer cara a revista que se estaba xestando e que nesas conversas intuíu as posibilidades de Pimentel para se chegar a interesar, e mesmo a se identificar, coa poesía. Mediante un paciente labor para despertar esa sensibilidade poética latente no espírito de Luís, Correa comenzou unha intensa *maieutica* tratando de o pór e contacto cos grandes poetas. Comenzaron por Juan Ramón Jiménez, que non lle interesou porque nuns casos parecíalle demasiado edulcorado e noutros demasiado abstracto. Proseguíu Correa o seu esforzo con libros de outros poetas españois, americanos, portugueses, galegos, etc. Entre os galegos mostroulle os tres libros de Rosalía, dos que refugou os dous escritos en galego e só lle chegou a interesar *En las orillas del Sar* porque a súa técnica -case sempre en romances de versos alternados de distintas medidas- resultáballe accesible. E despois de todas estas exploracións indagatorias, Correa chegou á conclusión de que Francis Jammes era o poeta clave. E, segundo afirma, así foi, xa que a lectura deste poeta seduciuno decontado porque lle pareceu que el podía expresarse da mesma maneira.

Segundo esta información, moi precisa, moi detallada e moi concreta, Pimentel comenzou a se interesar pola poesía, e a cultivala, a comezos do ano 1924, para a revista "Ronsel". E, certamente, nesa revista publica por primeira vez, baixo o enunciado "De mi Tagebuch", varios poemas, uns en prosa poética e outros en verso, o que semella confirmar a teoría de Evaristo Correa Calderón. Pero, claro está, fronte a esa aparencia están as reiteradas confesións do noso poeta de que "escribiu o seu primeiro libro de poemas cando tiña catorce anos, que estaba escrito en galego e inspirado en Rosalía e que nel se metía moito cos casteláns". Pola miña banda confeso que no penoso dilema de escoller entre a afirmación categórica de Correa e a confesión espontánea do propio poeta, quedome con esta porque lla ouvín a el mesmo repetidas veces. Pero é que, ademais, na mesma revista "Ronsel" -número III, xullo 1.924- aparece, na serie "De mi Ta-

gebuch", un poema de Luís Pimentel datado en *Compostela 1.918*, o ano en que inicia o seu noivado con Pilar Cayón, e que transcribimos:

MI PEQUEÑO DESEO

*Una casa no muy grande y clara
El sol en las ventanas,
El paisaje en los ojos
Y un gesto amable entre nosotros*

*Una alcoba sin saber porqué preferida
En donde hagamos siempre la vida*

*Después nuestro cotidiano paseo por el claro sendero
Como niño obediente la brisa
Hará para tu falda una sonrisa
Y al pasar el cura nos sacará su redondo sombrero.*

Pero, a maiores deste poema, que proba documentalmente que Pimentel era poeta activo e consciente moito antes do ano 24, resultaría absolutamente increíble que tendo coñecido a Lorca, a Eugenio de Castro, a Teixeira de Pascoaes e todo o ambiente cultural da Residencia de Estudiantes madrileña, a súa sensibilidade poética, tan auténtica, permanecese absolutamente impermeable.

Insisto neste problema por considerar de suma importancia o esclarecemento de cando empezou Pimentel a *ser* poeta. Se empezou en 1.924, cando tiña vinte-nove anos, como asegura o que foi seu e meu amigo Evaristo Correa, ou se comenzou moito antes porque *naceu* poeta. O problema para min está moi claro, pero non acabo de entender a contundencia afirmativa de Correa na súa explicación. Excluíndo en absoluto toda idea de elucubración egolátrica, só se me ocorren dúas posibilidades de explicación: I) fallo na memoria, que sería bastante natural transcurridos cincuenta anos dos feitos e ós setenta e cinco de idade; II) pose pimenteliana nunha etapa de extroversión *dandysta*. A primeira hipótese non semella verosímil porque Correa ofrece datos moi abundantes, moi concretos e moi coherentes. A segunda, quizáis sexa posible por corresponder a unha etapa vital de Pimentel abondo ensarillada na frivolidade social, etapa transitória, claro, pero que coincidiu xusto coa feliz iniciativa de Evaristo Correa Calderón a prol da revista "Ronsel", tan admirablemente lograda para honra de Lugo e da cultura galega. A nosa débeda con Correa é grande, porque soupo artellar un grupo e promover e dirixir unha revista que marcan o inicio cultural do século XX en Lugo.

Quédanos aínda un pequeno enigma: sabemos polo propio Pimentel que ós catorce anos escribiu un libro de poemas en galego inspirado na lectura de Rosa-

lía, pero o feito de que no Lugo de 1.909 un rapaz de catorce anos tivese ocasión de tal lectura non semella doado. A explicación verosímil ten polo menos dúas posibilidades: que o seu avó materno, de familia fidalga e que fixo estudos no seminario de Mondoñedo, tivese na súa biblioteca os libros de Rosalía; onde non, que os lese na Biblioteca Provincial, situada mesmo enriba das aulas do Instituto e ben comunicada por unha ampla escaleira. Naqueles anos, o bibliotecario que a rexía tiña clara sensibilidade galeguista porque se preocupou de incorporar nela unha moi boa sección de libros galegos e mesmo portugueses. Eu frecuenteina anos máis tarde e lin alí, ademais de libros e folletos de autores nosos, varias obras de Eça de Queiroz. Fose como for, esa lectura adolescente de Rosalía marcou profundamente o espírito do poeta Pimentel, xa que ó longo da vida a ningún outro poeta lle rendiu tan fonda e tan afervorada devoción en poemas nos que vibran conxuntamente o corazón e o espírito do noso inesquecible Luís.

PIMENTEL, ¿POETA GALEGO?

Por asombroso que nos poida parecer, porque é certamente asombroso, cómpre que tratemos este tema dado o rebumbio e a teimosía con que se ten planteado. E non deixa de ser notable que García Lorca, andaluz de Granada, sexa considerado con orgullo poeta galego -o mesmo Dámaso Alonso chegou a dicir en tempos que os *Seis Poemas* son os mellores poemas galegos-, mentres que a Luís Pimentel, galego de Lugo, se lle discuta tal condición.

Sábese moi ben que García Lorca contou coa colaboración do seu amigo Ernesto Guerra Dacal, quen explicou con claridade a axuda asesora que lle prestou no tocante á lingua. E mesmo Blanco Amor, tamén amigo de Lorca, declarou ter colaborado con el, aínda que a colaboración fundamental, requerida polo poeta granadino, foi a de Guerra Dacal. Lorca sabía de memoria poemas de Rosalía, pola que sentía gran devoción, e tamén algunhas cancións populares nosas, pero para expresar a súa propia poesía en galego necesitaba axuda. E cando apareceron os *Seis Poemas Galegos*, todos sentimos entusiasmo pola súa incorporación á nosa poesía...

Nos anos 30, eu coñecía a Luís Pimentel porque Anxel Fole tivo interese en mo presentar alegando que axiña seríamos bos amigos. Como Luís por aqueles anos facía vida moi retraída, Fole e mais eu fómolo ver á súa casa da calle Aguirre. Sempre lle terei que agradecer a Fole esa xenerosa iniciativa, que deu lugar a que os tres compartíssemos moitas e moitas tardes de animado diálogo, que ás veces incluía a lectura de algún poema e, sobre as sete da tarde, sempre aparecía Pilar coa a súa amabilidade xentil a nos traer café con galletas ou algunha outra cousa semellante. Confeso que, quizais por algún inconsciente complexo aldeán, ás veces sentíame sorprendido de que me considerasen igual ca eles, pero o certo é que a confianza entre nós era plena e transparente. Unha tarde que estabamos parolando tranquilamente, de súpeto ergueuse Luís, foi á estantería dos libros,

colleu un e entregoumo con estas palabras: "Toma este libro e leo, que a ti hache gustar". Era *Del toque de alba al toque de oración*, de Francis Jammes.

Cando a confianza chegou a ser case familiar, e Fole e mais eu chegamos a superar as nosas frecuentes liortas ideolóxico-políticas (fóra da casa de Pimentel, claro), tratei de o ir convencendo de que tamén debía de escribir en galego -Fole dominaba maxistralmente o castelán-, pero axiña percibín que sentía unha especie de complexo para se decidir, porque o seu galego era a fala de Lugo e o seu castelán era a destilación do de Quevedo, o de Gracián, o de Unamuno, o de Ortega, o de Gabriel Miró, o de Jorge Guillén, o de Valle-Inclán, o de Azorín, etc. A súa auténtica capacidade expresiva era consustancial co castelán. Con todo, pouco a pouco foise sensibilizado ó sentimento do deber coa *nosa* lingua, admitindo que o pobo soupo conservala pero que é responsabilidade dos escritores convertila en lingua culta. Ó cabo, con certo heroísmo moral, aceptou o compromiso. No caso de Pimentel, en cambio, o problema non era, coma en Fole, o enorme contraste no dominio das dúas linguas, porque o seu vocabulario é máis ben reducido e bastante sinxelo. En realidade, no seu caso consistía en encontrar en certos casos a palabra atinada para expresar o matiz exacto da súa vivencia poética.

En chegando a este punto propúxenlle un primeiro paso experimental, que consistiría en enviar algunha colaboración á revista *Nós*. Acolleron con moi bo ánimo a idea, e Pimentel, na seguinte visita, xa escollera o poema que quería publicar. Fole escribiu un conto e pediume que llo traducise. Recibiron con alegría o número da revista coas súas colaboracións e decidíronse a repetir o envío de orixinais. Nesta ocasión Fole xa escribiu el en galego o seu conto e únicamente me pediu que llo revisara. E a partir de aí xa se botou a facelo pola súa conta, aínda que de vez en cando me consultaba algunha palabra. Pimentel tamén escribía de vez en cando algún poema en galego e curiosamente podía ocorrer que incluíse algún hipergaleguismo, pero resultáballe máis cómodo traducilos coa miña colaboración como diccionario oral e dialogante.

Despois deste paso, do que quedaron contentos, era a ocasión de os animar para que escribieran cada un seu libro, coa intención de que aparecesen xuntos como incorporación luguesa á cultura galega, e os dous acolleron moi ben a idea. Fole decidiu que escribiría un libro de contos e Luís que prepararía un libro de poemas. Foi unha tempada extraordinariamente feliz polo entusiasmo que reinaba nas nosas xuntanzas, sempre na casa do poeta. Luís foi escolmando poemas, que nos lía antes de pasaren ó galego. Como xa dixen, era moi selectivo, e mesmo rígoroso, na escolla das palabras, tanto na precisión expresiva da súa vivencia poética coma tamén na súa eufonía. Algunha vez que tiña a palabra xusta pola equivalencia significativa non tiña reparo en desbotala por lle non aquecer a eufonía. Do mesmo xeito que se despreocupaba dos aspectos formais -os seus poemas semellaban *espídos*-, tiña, en cambio, unha sensibilidade moi esixente no tocante ó corpo e á alma das palabras. Pasado algún tempo, dábase os poemas para que os puxera en galego, e logo, na súa casa, facía a revisión e as modificacións do seu gusto, pedíndome que lle dixese outras palabras posibles para el ele-

xir, e se non aparecía a que a súa sensibilidade esixía, non tiña inconveniente en se quedar coa castelá. Algunha vez tense sinalado con desdén a literalidade das versións galega e castelán, pero ocorre que era o que complacía ó poeta e, como non se trata de traducir, senón de colaborar con el e ó servizo do seu criterio, así tiña que ser.

Pouco a pouco o libro de Luís foi collendo figura. En primerio lugar reuniu os poemas correspondentes á súa experiencia na Casa de Socorro do Hospital e formou con eles a primeira sección do libro co título de "Diario dun Médico de Guardia". A segunda sección titulábase "Horas", e a terceira, que foi escribindo xa para o libro, titulábase "Oracións". Como Fole fora escribindo tamén os seus contos, comencamos a falar da publicación e chegamos ó acordo de que o día de Galicia próximo, que era o do ano 36, sería boa ocasión para que saísen os dous libros. Tratouse con Anxel Casal e comprometeuse a publicalos nesa data. Luís preparou un breve prólogo no que nos culpaba cordialmente a Fole e mais a min de que ese libro saíse ó público, salvándoo do destino de outros anteriores: *morrer e ser enterrados na casa*.

A Fole ocurriúselle unha idea para completar a presenza luguesa nese 25 de xullo, que consistía en lles pedir ós de Santiago autorización para facer un número lugués de "Resol", unha revista que facían eles e repartían gratis. Dixéronlle que si e decontado nos puxemos a preparar o número. E, naturalmente, ó primeiro que lle pedimos colaboración foi a Pimentel, que aceptou complacido e non tardou en nos entregar o seu poema "A Rosalía", escrito por el en galego sen axuda de ninguén. O número de "Resol" chegou a estar impreso, pero o 18 de xullo deixouno bloqueado na imprenta, talmente como ocorreu en Santiago cos libros de Pimentel e Fole.

Naqueles anos 30, Pimentel, Fole e mais eu compartimos entrañablemente a nobre aventura de preparar unha nova aportación luguesa á cultura galega. Vivimos xuntos moitas horas de ilusión e mesmo de entusiasmo, neles quizáis intensificado polo protagonismo creativo, e ben se pode comprender que ó supervivente dos tres lle produza mágoa comprobar como se deforman os feitos dando voltas e viravoltas, con mezquina teimosía, para tratar de probar que Luís Pimentel non é poeta galego. E non se diga que todo isto que veño contando foi unha moda episódica dos anos 30 á que o trauma da guerra civil e mais a influencia de Dámaso Alonso deixaron esquecida nun recanto do pasado. Frente a eso compre lembrar que a única publicación poética súa que Pimentel fixo en vida, *Triseas*, apareceu no ano 50 en galego, con prólogo de Anxel Fole e cun poema adicado a min, proba ben patente de que os nosos vencellos amistosos e galeguistas seguían tan vivos coma nos anos 30, nesta etapa arrequentados coa incorporación ó grupo de Celestino F. de la Vega desde os anos 40.

O GALEGUISMO DE PIMENTEL

O sentimento galeguista de Pimentel tiña a sinxeleza espontánea de algo conatural e quizais se lle despertou na adolescencia coa lectura de Rosalía. O amor

fondo que sentía polas cidades, lugares e paisaxes que lle eran coñecidos viña ser coma unha identificación con Galicia como país, pero non só co país xeográfico, senón tamén co país como obra humana. E a invisible, perenne e silenciosa compañía de Rosalía viña ser o símbolo de Galicia como pobo, pero símbolo desacougante porque personifica, con veracidade case sacral, o desventurado destino do pobo galego no seu camiñar polo tempo. Esta triple identificación con Galicia -como país natural, como obra do traballo humano e como desventurado no seu destino- estaba sempre presente no corazón de Pimentel e cobraba expresión espiritual a través da poesía.

Este era, xa que logo, o galeguismo intrapersonal que Pimentel facía trascendente a través da súa creación poética. En cambio, eu identificaba entón o *sentimento* galeguista co *ideal político* do galeguismo militante, no que participaba activamente, e Fole limitábase a respetar as nosas posturas desde a su belixerancia ideolóxica do republicanismo radical. Este era o marco cordial no que se desenvolvían as nosas conversas políticas na casa de Luís. Cousa moi distinta eran as conversas que fóra de alí tiñamos o Fole e mais eu cando tratábamos eses temas, pois era frecuente que derivaran en retesías acaloradas. Eso si, fóra do eido polémico da política a nosa amizade era cada día máis fonda e, pasados un par de anos, fómomos serenando e deixamos de discutir. As tardes que non íbamos á casa de Luís dabamos longos paseos ou, se estaba mal tempo, tiñamos longas parrafadas no café, nas que eu, claro, aprendín moito e podo dicir que Fole foi o meu primeiro gran mestre. Unha noite estival que estivemos de animada parola no café, ó erguernos para marchar, Fole sacou do peto unha tarxeta e deuma sen dicir nada. Boteille unha ollada curiosa e quedei estantío: jera a ficha asinada solicitando o ingreso no Partido Galeguista! Tivo a elegante delicadeza de me demostrar sen palabras que a súa incorporación ó galeguismo tiña relación coa nosa amizade.

Pouco tempo despois ocurriúsenos que tiñamos que llo dicir a Pimentel e mesmo convidalo a que tamén el se incorporase. Fole contoulle o do seu ingreso, Pimentel atendía con moita curiosidade e eu estaba caladiño, agardando o momento crítico. Con moita naturalidade Fole díxolle que nós pensabamos que sería moi importante a súa incorporación porque o galeguismo era moi distinto ás outras forzas políticas e necesitaba dos poetas. Pimentel amosou un chisco de emoción e díxonos que lle sería ben grato, pero que tiña unha dificultade moral porque cando se fundou a ORGA en Lugo -o ano anterior á República- uns amigos pedíronlle que se afiliase e afiliouse, polo que se lle facía violento dicirllas agora que se daba de baixa para ingresar noutro partido. Dito esto aclarou decontado que o seu galeguismo non dependía dunha firma e que, en todo caso, "onde estivésemos nós estaba el". E ó marcháremos díxonos que el e a súa familia sempre foran galeguistas, cousa certa porque o seu irmán Xosé era afiliado ó P.G., o seu irmán Carlos era tamén moi sensible ás cousas galegas e, especialmente o Dr. Alonso Hortas, padrastro deles e que tan ben os soupo guiar, compartía eses mesmos sentimentos. Nunha ocasión fórono visitar Castelao, Bóveda e Álvarez Gallego en nome do Partido Galeguista e acolleunos moi fraternal-

mente, manifestándolles que el facía vida apartada pero sempre fora galeguista. E engadiu: "Mesmo teño escrito un libro de poemas en galego que está nalgún caixón da mesa".

Pero é que, ademais desta sensibilidade galeguista do clima familiar, no anos 20 o ambiente cultural máis cercán a Luís era tamén galeguista. Xesús Carracedo, un dos seus íntimos amigos, era militante da Mocidade Céltiga, organización nacionalista xuvenil que lideraba en Madrid Fermín Penzol -cando no ano 50 levei a Penzol á casa de Luís axiña se puxeron a falar de Carracedo-; Xesús Bal non só se preocupaba das posibilidades do ballet galego senón que escribía poemas galegos e colaborou en galego no xornal "El Pueblo Gallego"; Evaristo Correa Calderón asistiu a Asamblea Nacionalista celebrada en Lugo no ano 18 e desde entón mantiña correspondencia con Viqueira -na casa de Correa en Neira de Rei conservábanse as cartas de Viqueira a Evaristo-; Angel Johan, un dos máis novos do equipo de "Ronsel", era un estusiasta nacionalista. Ben se ve que, efectivamente, estaba abondo familiarizado con ese ideal.

Como final destas consideracións, reproducimos un texto de Pimentel escrito en 1950, oito anos antes da súa morte:

A MORTE DE CASTELAO

Dende neno xa poucas cousas me moveron a un sentimento especial de ternura tanto como a contemplación da Virxe das Angurias. Este grupo da nai e o fillo morto, xa home, xa adulto, sobor do seu colo...

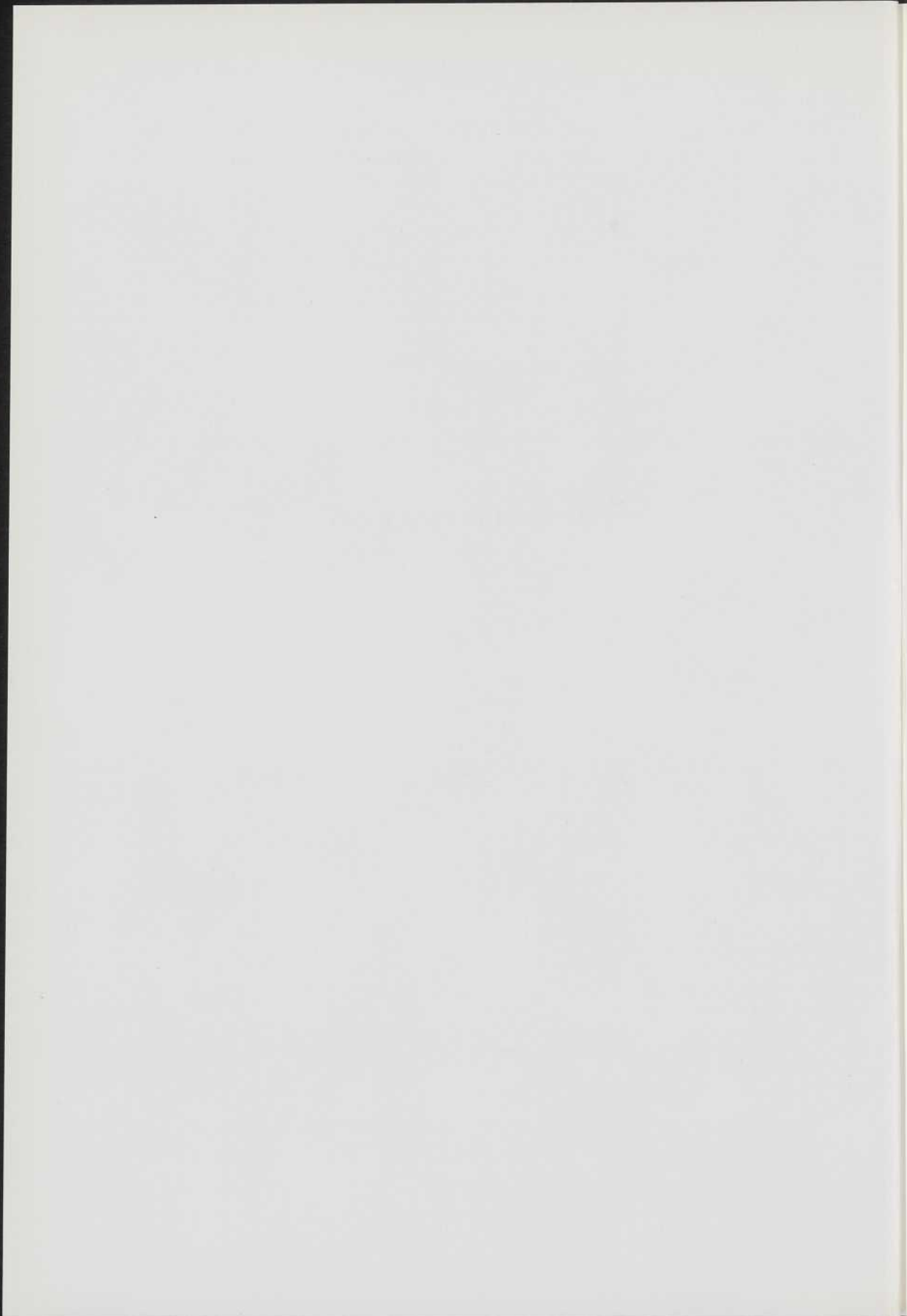
Somentes unha vez na miña vida -hai xa moitos anos- ollèi ao Castelao. Pero fiteino ben aos ollos. Xa tiña entón ollos do que vai pra cego. Eran coma dúas limpas pozacas entre o acantilado celta dos seus pómulos duros. Tiñan esa craridade profunda, queda, que algunhas veces sorprendemos no mar; esa auga feita ar coallado; esa doce transparencia do máis tenro cristal. Parecíame que os seus ollos escoitaban esa lonxana e misteriosa música que ven das altas noites. Fiteille aos ollos e nada había alí de turbador... estancia limpa, asosegada, nobre, boa.

Castelao morreu e unha presa de terra de Galicia pechou pra sempre as fiestras desa crara estancia.

O home de Galicia, co seu corazón escoado polo desterro, descansa no colo de Rosalía.

Nesa lonxanía de onde os meus versos veñen eu contemplo este grupo que, como aquel outro, movèrame sempre a un especial sentimento de ternura.

III. SO POESÍA EN GALEGO

DE SOMBRA DO AIRE NA HERBA

... e a sombra do aire na herba
... e a sombra do aire na herba
... e a sombra do aire na herba
... e a sombra do aire na herba

DE SOMBRA DO AIRE NA HERBA

... e a sombra do aire na herba
... e a sombra do aire na herba
... e a sombra do aire na herba
... e a sombra do aire na herba
... e a sombra do aire na herba
... e a sombra do aire na herba
... e a sombra do aire na herba
... e a sombra do aire na herba
... e a sombra do aire na herba
... e a sombra do aire na herba

DE SOMMERS DO AIRS NATUREL

1848

1849

1850

1851

1852

1853

1854

1855

1856

1857

1858

1859

¿TU QUE SABES...?

¿Tu que sabes dos milleiros de horas,
dos séculos que fixeron falla
pra que os teus seos soporten agora a luz
nun equilibrio perfecto,
pra que iluminen esta milagrosa estancia?

¿E ise gran esforzo de infinitos instantes
pra pulir o marfil das túas coxas
e pra que a túa frente
poida ser coroada polas rosas?

Milleiros de días e de noites
pra que o seixo dos teus pés
seña case lenes alas.
Pra que a túa voz non pese no aire,
cantas ferramentas se teñen cegado.
Cantos silencios
pra que agora poidan as túas maos
cortar unha rosa na noite.
Canto tempo ollando ó ceo i á terra,
cantas olladas perdidas
pra que agora
poidas bagoar docemente.

PASEO

De sutaque sorprendín á mañá
entrando na vila,
cantando da mao da fina chuvia.
Cos pés espidos e mollados
viñan dos camiños verdes, profundos.
Dedos de vento transparentes, valeiros,
en bruñidas bandexas.
Skerzo da zoca na acera.
Leda canción.
E debaixo do mantel de liño fresco
a muller do obreiro leva as doce campanadas.

Unha canción que se cae e se levanta.
O polvo nas alas e tamén o ceo.
Unha canción tan lonxana e lene
como a sombra do aire sobre a herba.
Hasta min chega tan sólo en anacos;
mais eu enténdoa esaita í enteira,
como a sombra do aire sobre a herba.

PANTOMIMA

Dádeme, dádeme ise gran piano
lustroso, pulido polas noites...
Aquí, baixo dos piñeiros,
e un mar cercán.
Desprovisto da miseria
e desa probeza despreziable,
morto xa Pierrot,
non convidedes aínda á lúa.
E Laforgue en triste provincia,
aforcado dun piñeiro cárdeno,
polichinela enfariñado;
pingando xelo os seus pés ispidos,
mortos os seus escarpís
(fermosos estuches de xoias frías).

O xuez, o forense e mailo aguacil,
a tiseira das autopsias
con que logo cortan os mirtos
nos xardís choídos.
Abride, abride o seu traxe de lúa.
Arrincádelle os seus botós de estrelas...
Il non ten peito nin ventre...
Cortádelle as maos
con que facía as súas danzas
arredor do estanque de mármol;
i os seus pés de xelo luminoso,
cando bailaba con Corina Ari.
(O piano -suntuoso- baixo do ceo,

i o fagot, coa súa voz escura
e sabor a noces).

Ela, espida, branca Leda,
co violoncello antre as coxas,
ciño esganado polo éstasis...

¡Agora, agora

é o intre

de convidar á lúa!

Non pensedes que vén

de miserentas calexas

de verter a súa fariña

sobre tellados lixugentos:

está sobre o mar

antre os piñeiros morados.

Comencemos o noso concerto:

a area fosforece

i o mar garda silencio.

.....

Baila, balila, baila.

Xira, xira, xira.

Acibeches, rachadas camelias.

O verde estanque na noite,

Laforgue i a súa lúa de provincias.

Baila, baila Corina Ari,

quizáis morta aló no Norde.

NOUTURNO

O corazón ben o sabía,
e na fronte da noite
a música rompía frores de marfil
pra o piano pulido de silencio.
Eu pensábache regalar a iauga da noite
pra vestir os teus hombros acaídos.
¿I as voceciñas das frores da amendoeira?
¡Canto medo sobre o tronco negro
e canto espía a unha i outra beira do río
contando as estrelas que se queren afogar!
Non sabes que o muíño devolverache máis puro o vidro.

Relanzo, vitral...
¡Que medo dan as frores na noite,
sin sangue, sin voz!...
As dalías marelas, nun aire mouro choídas,
mortas estrelas en caixas de ébano.
O alciprés defende o silencio das escalinatas.
Auga de mirtos, verde auga, dura
fonte que me acompaña.
Si tu non foras...
¡Que medo dan as frores na noite!

GALICIA

Carabela de xeadá.

Ou, os xordos cordames dun sono
e os verdes náufragos de pé
—apoiadas as súas maos nas lívidas tempas,
cando as furnas se abren
(as furnas que agardan os tesouros,
e aquelas que se fixeron
pra os pés dun morto divino)—.

Pois ningún poeta soupo soster no seu carrelo
o peso do teu clamor,
por vez primeira
son eu o que tanxo ises xordos cordames.

Carabela xeadá,
pantasma:
teño os teus tesouros,
as túas furnas,
os teus mortos.

O roncón do Norde,
o punteiro no doce val
dunha gaita de dura pedra.

Ou, Galicia, a inmóbil,
lonxana, envisa,
soñando diante dun reló de pedra
que un sol esmacelado move.

As túas toscas mulleres,
agardando sempre
diante dun mar tebregoso.
E no acantilado dos seus duros queixelos
os ollos máis doces berran.

Chove, chove sobor dos bosques
de onde o noso misterio vén
-cabalos brancos portadores da brétema
nos seus lombos de nácare-.
Chove, chove sobros dos bosques,
sobor do mar, sobor da herba mol.
I envólvenos un verde sono.

Campás invisíbeles soan,
i Ela na solaina sempre
como unha boneca de sombras.
Bastabales, Compostela...
Montaña sonora de tallada pedra.

Eu son o poeta elexido
pra fustigar, facer fuxir
os misteriosos cabalos de sombra.

Pasarán veloces na noite
polos fondos camiños
polos ríos i as pontes de Roma.

Ou, miña difunta,
miña morta.
¡Ou, miña gran amada!

A POESIA É O GRAN MILAGRE DO MUNDO

Insinareiche sin berros.

O poeta é un mestre sin ira.
Levareite ó meu reino,
onde te agarda
a bandeira da esperanza.
Non che amostraréi aquela
triste, abatida sobre o mastro,
solitaria baixo unha chuvia cincenta.

Estou arrepentido de pensar
que o máis brosmo e brután dos homes
non poida descalzarse
pra entrar no noso reino.

(¡A poesía é o gran milagre do mundo!)

Eu faréi que olles a través das túas maos toscas
a luz da túa sangre.
Puliremos a túa fronte de seixo
hasta case facela lúa.
Non che faréi erguer pesadas pedras,
nin subir o monte máis alto
onde cravada está
a bandeira do meu verso,
nin soste cos teus hombros as noites.

Todo esto xa o ten feito o poeta
por ti, pra ti e máis pra o mundo.

Eu asegúroche que quedarás en visio
fitando prás estrelas.

O xoto palpexar das túas maos
chegará a conocer as rosas invisibles na noite.
Sentirás o borboriño da propia sangue
i o silencio que todos levamos
cando digas:

os seos da miña amada...

Quedarás deslumbrado pola súa luz,
baixo da sombra verde no bosque.

(¡A poesía é o gran milagre do mundo!)

Faremos música do teu vocerío

E aquí estamos coa túa lingoaxe vulgar.

Nomearás calquera cousa

—árbol, cabalo, pedra...—

e veralos nacer coa súa vida máis íntima,
cos seus contornos máis puros.

Olla esa formiga,

íse argueiro mouro...

¿Que delicados dedos de alfareiro

puideron modelar tan pequechiño corazón,

que latexa agora baixo dos altos árboles?

¿Non te decatás de que se moveu o silencio?

É esa noitarega

que nescougou o bosque:

doces, xordas plumas,

abanador da noite.

Canção das 3 colheres (canção de
cuna)

Para quando está doente
Tenha o meu

Tac, Tac, Tac
cuchara de pau
cunco ou massiva
o meu nenô
está na lareira

Tim, Tim, Tim
cuchara de prata
cunco do pazo
o meu nenô
está no repazo

Tom, Tom, Tom
cuchara de ouro
cunco de cristal
o meu nenô
é príncipe real

obrd 50.

Alvina

CANCIÓN DAS TRES CUCCHARAS

Pra cando M^{ra}. Luisa teña o neno.

Tac, tac, tac
cuchara de pau
cunca de madeira
o meu neno
está na lareira.

Tin, tin, tin
cuchara de prata
cunca do pazo
o meu neno
está no regazo.

Ton, ton, ton
cuchara de ouro
cunca de cristal
o meu neno
é príncipe real.

Primeira

Comunhão

Pra Purritão
da Corra

Simpia, branca
Tersa manã.
Astra os tellados
estã de festa.
Tudo ó altar
venese contigo
(; Corra bela de luces!)
Marineirinho do ceo
Ti non sabes
e cunha corra de lírios
Traes na frente.
A teu passo oxe
arcos de azulejos
se ergem.
Tudo ó altar
venese contigo

PRIMEIRA COMUNIÓN

Pra Puriño de Cora.

Limpa, branca,
tersa mañá.

Hastra os tellados
están de festa

Tudo o altar
véñse contigo

(¡carabela de luces!)

Mariñeiriño do ceo

ti non sabes

e unha coroa de lirios
traes na frente.

A teu paso hoxe
arcos de azuceas
se erguen.

Tudo o altar
veuse contigo.

A ROSALÍA

Non convén chorar máis.
Ela chorou por todos e pra sempre.
Calemos...
Eu véxote así:
crespós nas estrelas,
ollos abertos de nenos mortos cravados nas salas do pazo.

Calemos...
Nos recunchos acendéronse os altares do silencio;
choiva de frores de estameña nos tristes pasadelos.
Coa túa boca torta chamas a mortos
e náufragos dende a solaina,
antre a brétema, en serán infinda.

Delantal de camposanto e campás antre mar e brétema;
barco negro e morto no camiño;
pómulos marelos deformes pola door;
balcón endexamáis aberto cheo de paxaros e follas secas;
seios esprimidos hasta a derradeira gota de luz;
maos antre mirto e lúa, debaixo da auga verde do estanque.

¿Que fas na serán que está esmorecendo sempre
ou na noite que endexamais se rematará?

Sin corpo, sin traxe, sin bruído,
coroa de somas, música de pianos enloitados...
(Chove sobor das rosas e da escalinata do pazo).

QUERO CANTAR SIN GAITA

Quero cantar sin gaita.
(Por algún tempo,
que permaneza exangüe).
Xa queimei os meus farrapos
en Compostela.

Eu oio o silencio
con que se labra a estatua do milagre,
máis alá do bosque,
máis alá do mar.
¡Ou, miña Galicia misteriosa!

Estou agardando enviso,
e arrodéame
unha eterna noite.
¿A quen poido decirlle
sé duro e impracabre cos mortos?

(Campanas de Bastabales,
de Anllóns... lonxe:
torres na brêtema).

Si, si, ela está
na solaina da súa casa deserta,
¡boneca de sombras!

É inverno...
non quixera que esta tarde

empolvase de cinza o meu verso.
Pero, outra vez,
a hora dos pianos pechados.

¿Que enterro camiña
tralo horizonte?

O NOME

Pra eso é o verso, o meu verso,
o dos poetas escolleitos.
Pra lle dar eternidade ás cousas.
Eiquí está, logo,
o seu verdadeiro nacemento.

¡Ou, a angustia de bautizarte,
á agarda de que chegue
a palabra precisa!
E, daquela, esa delor,
o ardente pracer
de facer eterno o tempo da agarda.

Ela virá sin o seu nome,
espida, por antre o silencio.
¡Ou, a angustia de bautizarte,
o grorioso milagre de atopar o teu nome!
Porque hai palabras que viviron
sólo un intre
(a pía, na sombra,
i o altar luminoso
i o poeta revestido)
e tamén eisen palabras mortas
i outras que viven na soedade.

E palabras que palpitan
a través da sangue dos dedos dun cego.
E palabras pra pechar as pálpebras dos moribundos.

E palabras lixeiras
que as leva o vento.

Podes vivir...

Agárdate o nome que coma un manto
cubrirá o teu corpo.

Meterase na túa sangue, meterase na túa vida,
nos teus además e nas túas horas.

Velará os teus sonos.

Terás o mesmo arrecendo do teu nome.

Il, en silencio,
estará facéndote sempre.

E será o único teu
que te levarás diste mundo.

ENTERRO DO NENO PROBE

Punteiros de gaita
acompañábano.
O pai, de negro;
no mar, unha vela
branca.

Os amiguiños levábano.
Non pesaba nada.

Abaixo, o mar;
o camiño no aire
da mañá.
El iba de camisa
limpa
e zoquiñas brancas.

Os amiguiños levábano.
Non pesaba nada.

OUTRA VEZ ROSALÍA

Pra D. Ramón Otero Pedrayo

Volveron as negras campás,
as campás de ferro
na noite,
i as frías camelias,
porque ela o quixo;
porque quer andar errante
polos fondos camiños;
sentir a doce choiva
sobor do seu cadaleito;
levar o silencio
do seu pelo morto,
i o renxido do seu traxe
de dura seda.

E teremos que soportar
iste peso de sombras
antre a néboa
debaixo dos altos álbores.

Agardar á beira
dos ríos
que os mortos aman.

Chegar hastra o amplo val
onde o aire se apousa.

Ou seguir por un profundo camiño

Otra vez
Rosalía

Por J. Ramón Otero
Peiray

Valerán as nebras campas,
as campas do ferro
na noite,
e as frias avelúas,
porque ela é púixu;
porque quer avelar enante
pol-os fundos avelúos;
Sentir a doce chaire
sobre do seu caballete;
Averar o Litúeo
do seu pelo morto.
E o renxido do seu fraxe
de algun seño.
E temos que sopor tar
esta peso de sombras

Entre a néboa
debaixo dos altos álbores
Agardar á beirra
dos ríos
que os mortos amou.
Chegar hastria o cumplio val
onde o aire se espesou.
Onde se faga un profundo camiño
que nos leva á mar
onde hai ecos moribundos
e neoras botas de ximpragos.
Agardar que ela chame
os mortos,
cando se faga
ise froa riques de auga.
¿Hastria cando durará
ise froa enterto?
¡Negra sombra, negra sombra!
Docemente chov
sobre do teu calafate...
Í-o silencio do tea pelo
morte entre a néboa.

L. Pimentel

Luís Pimentel
1957

que nos leva ó mar,
onde hai ceos moribundos
e negras botas de náufragos.

Agardar que ela chame
ós mortos,
cando se faga
ise gran silencio de auga.

¿Hastra cando durará
iste gran enterro?

¡Negra sombra, negra sombra!

Docemente chove
sobor do teu cadaleito...
I o silencio do teu pelo
morto entre a néboa.

PASEOS

Estou soio,
 case soio.
Contemplo un ceo tenro
coma unha finísima lá azul.
O río está tan quedo
 que semella sólido,
e debaixo diste bloque
 coma dun almibre cristalino
as pedras brillan
e fanme ditoso.
Os lamigueiros, tan tremelantes sempre,
adormentáronse
 dentro da tarde.
É domingo...
i é coma si todo,
 hasta os paxaros,
fuxisen á vila.
O muíño vello
 está chantado no río,
tan calado
 que hasta o seu silencio
cópíase nil.
Mais agora...
por un carreiro
da outra banda do río
 pasa un enterro de aldea.
(¡Quen se pode morrer
 nesta tarde tan doce!)

Eu vexo -pra eso son poeta-
que dentro da caixa
il vai vestido de domingo:
branca camisa, traxe negro,
corbata brillante
e zapatos novos.
As súas uñas inda levan a súa terra,
i os seus dedos deformes
crúzanse torpemente
sobor do seu peito.
Van os seus ollos mirando
a iste ceo tan tenro.
Perto queda a súa pequena casa
pechada, queda silandeira.
Arredor dela
hai unha soedade misteriosa
que o río copia.
Soio, peseniñamente,
volto á vila.

CONSELLO

Pisa agora a gaita.
Como a un pulmón
quedaríalle sempre
unha pinga de sangue ou aire.
Por algún tempo
merece estar exangüe.
Eu arelo unha Galicia muda.
Todos estamos berrando.
Queimemos os nosos farrapos
en Compostela.
Eu ben sei que hai un misterio
na nosa Terra:
máis alá da néboa,
máis alá do mar,
máis alá do bosque.
Eu estou aínda enviso
e arrodéame unha eterna noite.
Mais agardo, agardo sempre
un milagre, unha voz.
Ningún pode arrebatarme
a miña soedade.

PAISAXE SIN HISTORIA

Era un aire novo,
virxe de pulmón.
Un novo mar,
virxe de náufragos.
Rosas sin estrear.
Vento sin áas.
Luz sin prumas.
Camiño sin rodeiras.
A morte aínda non nacera.
Espello sin lembranzas.
¡Que tristura máis fonda en tódalas cousas!
¿Cando chegará a mao do home?

Xopo
XVIII

Aquil meor
pinchatale visallos
os paraxos;
E gustalle ver sair
sua fctiva
de dr e de lus,
e se rocio lúpt
de matavinais frescas.

Do yo rotavaos
a voer
e reias de vetos
Tempat contra o valido
da sua casa,
con seu ruido
muy triste.

Creceu e foy de ayvels

Julia 1799

XOGO RUÍN

Aquil neno
 pincháballe os ollos
ós paxaros;
e gustáballe ver saír
esa gotiña
de ar e de lus,
ise rocío limpo
de mañanciñas frescas

.....
Logo botábaos
 a voar
e reíase de velos
toupar contra o valado
da súa casa,
con un ruído
 moi triste

.....
Creceu e foi de aqueles.

MARCHA FÚNEBRE PARA ROSALÍA

Sempre, sempre, sempre.

¡Ou, un ceo brando
mouro e desfeito!

Sempre, sempre, sempre.

¡Ou, mouros pianos
e as mans cortadas!
Unha xeadá camelia.

Chove, chove, chove.

Sempre, sempre, sempre.

Lonxe, lonxe, lonxe.

Nin o mar, nin o río.

As campás entre a brétema,
ton, ton; ton, ton.

Negra sombra, negra sombra.
Polos camiños fondos
teu corpo vai.

A noite sona...

Campá de ferro,
ton, ton; ton, ton.

Marcho

Junete pro Rodalir

Sempre, sempre, sempre.
; Ou um'ces brandos
mouro e desfeito
sempre, sempre, sempre
; Ou moum fiandos
e as maus cortadas.
cunha xcada camelia
chove. chove. chove.
sempre, sempre, sempre
doxe. doxe. doxe.
lun o mar, lun o rio.
as campos entre i breira
ton, ton, ton, ton,
Meyra d'outro, meyr d'outro
Po los esmiltos fonsos
Ten corpo rei
a morte dona...
campo ~~reina~~ de ferro
ton, ton, ton, ton.

choue. chou, choue
teu corpo fo to canito
aie morto
canelix keadu
asatacher e mantelo
silenzo no teu castelo morto
sempre sempre. sempre
dunxe. dunxe. dunxe.
fovu o dia, todo o dia
toda a noite toda noite
as compas cinte e fetimmo
ton, ton, ton, ton,

Chove, chove, chove.
Teu corpo polo camiño.
Aire morto
 camelia xeadá
azabaches e mantelo.
Silenzo no teu cabelo morto.
Sempre, sempre, sempre.
Lonxe, lonxe, lonxe.
Todo o día, todo o día.
Toda a noite, toda a noite.
As campás entre a brétema,
ton, ton; ton, ton.

¡SI TI VISES ESTA TARDE..!

¡Si ti vises esta tarde,
coma unha pulida mazá
verde e rosa na mao da Virxen!
Agarda o río non sei que milagres.
Atento, enviso, está niste intre
ós máis fermosos aconteceres.
As sombras non loitan,
e hasta o voo dun paxaro
sería monstruoso.
A mazá do ceo
quedou soia, traslúcida.
I a mao da Virxen,
modestamente oculta na sombra.
¿Onde está o finito?
Nin álbores, nin aire...
nin case ceo eisiste.
¡Que íntimo desterro!
Pra a miña frente
i o meu corazón atormentado
está feito iste divino misterio.
¿Será o meu probe corazón
esa pulida mazá, verde e rosa,
que a mao da Virxen
pousa agora na bruñida
bandexa do río?

ORACIÓN E GABANZA DOS NOSOS PÉS

¡Que esforzo, Señor, pra non ser seixo,
e ser lúa e ser azas!

Cando alí chega o sangue,
é xa resplandor.

Con que teimosía a noite adoa estas rosas de marfil,
onde ten a luz seu derradeiro achego.

¿Non tremástedes ó ollar a solas os vosos pés núos?

Debaixo da auga xa non son nosos,
senón dun náufrago.

Pés de Cristo na furna choída do mencer.

A praia deserta garda unhas pisadas
sobor das que pinga
unha choiva de lirios.

.....
Aturades iste pesado queimor da frente
velando con modestia unha sombra.

Mãi ou Julia
Chamate Rosalia:
non bayas.

Min canelias,
min compas.
Tira ise delantol
ou campo souro
que levamos sempre.
Berra forte, erguete.
Chama i' teus afogados
e a teus mortos;
Falalles duro.
Ma tua pelvis ou cuarzo
hay um memo de terra.
anti estai prentada
sobre o acontido,
frente a um mar tenebro.
Berra forte, erguete.
Levante as mãos,
e abra ises ollos craros i' limpo
Olha o ceo
Dios espera oijo de ti.

NAI DE GALICIA

Chámate Rosalía:
non vaias.
Nin camelias
nin campás.
Guinda ise delantal
de camposanto
que levache sempre.
Berra forte, érquete;
chama ós teus afogados
e ós teus mortos;
fálalles duro.
Na túa pelvis de seixo
hai un neno de terra.
A hí estás preñada
enriba do acantilado
frente a un mar tenebroso.
Berra forte, érquete.
Levanta as maos,
e abre ises ollos craros e limpos.
Olla ó ceo
Deus espera algo de ti.

Aprender ou souto

Este mesmo quer ser souto.
? Que silêncio ou que cinza
luz a sua frente?
? Em que triste escapatória
atopou a sua corbata?
! Já as louras botas,
com um brido do outro mundo!
? Que parolará no seu
velo de ouro?
(Cal n'umha custodia
as horas durmen, troncas e paras)
Pol-os rabodes tristes parecia
olonda hoy pontes mortas,
e n' ~~br~~ herba no teu triso
! Que te'bedu choi'va
nas mãos!

A mai agardalle sempre
chorosa, e con respeito

APRENDIZ DE SANTO

Este neno quer ser santo.

¿Que silenzo ou que cinza

lui a súa fronte?

¿En que tristeiro escaparate

atopou a súa corbata?

¡I as mouras botas,

con un brillo do outro mundo!

¿Que gardará no seu

reló de ouro?

(Cal nunha custodia

as horas dormen, brancas e puras).

Polos arrabaldos tristeiros pasea

onde hai pombas mortas,

e a herba non ten brisa.

¡Que tépeda choiva

nasmaos!

A nai agárdalle sempre

chorosa e con respecto.

O PRIMEIRO MOSTEIRO

Como si fosen
as primeiras voces do home
na máis desolada paisaxe.
Sobor das súas cabezas
a soma de un voo
pasou lixeira na tarde.

Duros os penedos e fríos.
As barbas tremábanlles,
e os ollos abertos
cara o ceo inmenso.

As maos anchas calaban,
os pés ispidos, espresivos,
entre o silencio da terra.
Non parecían
voces humáns.

Un coro de homes
cantaba por vez primeira;
e sobor das súas cabezas
unha doce soma pasaba.
Non había nenos
entre os pregues
dos seus hábitos,
nin mulleres sentadas
nas duras rocas.

O Primeiro
Mosteiro

Como si fossem
as primeiras vozes do nome,
no mais desolado paisagem,
sobre das suas cabeças
a sama ouen vos
passou lizeira na tarde.
Duras as rochas e frias,
As barbas ~~tembladas~~ tembladas
tembladas, e
e os olhos abertos
hacia o ceo immenso.
As mãos ouchas calaban,
os pes ispidos e pressivos
entre o silencio da terra.
Non pareciam
voces humanos.
No coro de nomes
contaba-se por vez primeiro;
e sobre das suas cabeças
umna ouce sama passava.

non había nenos
entre os plieques
dos seus habitos,
nin mulleres sentadas
nas duras rocas.

Conta bon por vez primeira,
e' dexos os bosques arro dilla brase.
Moide cauo eu
a' sua museu:

Nin os rios, nin as pedras.

Os seus pes ispidos
Sobor da terra fria
esperabon colapros.

- - - - -

Chejou a noite.

e aqueles homes
contaban xa baixo bovedas.

-

Cantaban por vez primeira,
e lonxe os bosques axionllábanse.

Ninguén conocía
a súa música:

nin os ríos, nin as pedras.

Os seus pés ispidos

sobor da terra fría

agardaban calados.

.....

Chegou a noite,

e aqueles homes

cantaban xa baixo bóvedas.

¿ - ?
¡Prober totes ou naufrayo!
Homilotes suetas rotas
de pe no choo do tempo.
A veira en sombreiro pintoresco
1- en xunquillo inquieto.
a cabera oblongada,
o sorriso amargo
¿ Que fuxim do seu Traxe
grotesco?

~~Silencio~~ Silencio.
¡Non os riades rapaces!
Ollade: E Echarlot que esta
recaudo

[PROBES BOTAS DE NÁUFRAGO]

¡Probes botas de náufrago!

Homildes solas rotas

de pé no chao do tempo.

Á beira un sombreiro pintoresco

e un xunquiño inqueda,

a cabeza delongada,

o sorriso amargo.

¿Que fuxiu do seu traxe grotesco?

Silenzo...

¡Non vos riades, rapaces!

Ollade: é Charlot que está rezando.

Eco

Crava voz ou espelho,
sua sangue meu roupa,
cos teus seos frios, como o mirtó,
suited luz, mitedl sonna.
Mas tuas cadeiras duras
a luz fria
dum marfil vivo traes.
Do fondo do misterio do boque
saes ispioto;
cas mans vaxinas,
sua skuto mi or.
Tersa sauu eu laço morto,
crava por intre follas.

ECO

Crara voz de espello,
sen sangue nen roupa
cos teus seos fríos, coma o mirto,
mitade luz, metade soma.
Non teus cadrís duros
a luz fría
de un marfil vivo traes.
Do fondal do misterio do bosque
saisespida,
cas maos valeiras,
sen alento nen ar.
Circia como un lago morto.
Crara voz entre follas.

Cruceiro

i' Por qual caminho fuxiu
(seu corpo?)

Dous caminhos a levou o mar
e um o prado mais tenro.

Levava os pes ispidos
no cabelo o vento.

i' Digo ti Senhor
que a niches parar!

Dous caminhos a levou o mar
e um o prado mais tenro.

CRUCEIRO

¿Por cal camiño fuxiu o seu corpo?

Dous camiños a levan ó mar

e un ó prado máis tenro.

Levaba os pés ispidos

i o cabelo ó vento.

¡Dimo ti, Señor,

que a viches pasar!

Dous camiños a levan ó mar

e un ó prado máis tenro.

Canson pro
que em meu son surma.

A-o meu
grau surma
Pissiro

Non surmas
meu meu peyvent
Duta, berra choru.
Teu pay esta fora
Rachia eu pes
esta sakua
de medo.
Non pechos os allos,
meu peyvent.
O vento zo o
Non pechos os allos
A morte
ronda por fora
Vexo o rio mouro
e em folha morta.
Duta berra choru
Teu pay esta fora

Es. Julio. 49

CANZÓN PRA QUE UN NENO NON DURMA

Ao meu gran amigo Piñeiro

Non durmas
meu neno pequeno...

Bule, berra, chora.

Teu pai está fora.

Racha cos pés

esta sávena

de medo.

Non peches os ollos
neno pequeno.

O vento zoa,
non peches os ollos.

A morte
ronda por fora

Vexo o río mouro
e unha folla morta.

Bule, berra, chora.

Teu pai está fora.

O vals da meua
probe

Baila, baila, baila.

Teus farrapos quedaron
na escadaria.

Dentro estus ol'um rico cofre:

cuha fermosa tristura
conta o piaor,

cuha sona de acordes
escala teu corpo perfeito.

Baila, baila e xira
intre terciopelos antigos

(ocureta de perlas
para pol-os espellos)
; ou teus redondos seos!

Teus mustos frios,

na cur pra o ebano quente.

Mila freira e doce lur
hoj sur teus ollos.

Baila, baila e xira,

esquene teus farrapos

O VALS DA NENA PROBE

Baila, baila, baila.
Os teus farrapos quedaron
na escaleira.
Dentro estás dun rico cofre;
unha fermosa tristura
canta o piano,
unha soma de acordes
escala o teu corpo perfecto
Baila, baila e xira
entre terciopelos antigos.
(Ourente de pérolas
pasa polos espellos).
¡Ou os teus redondos seos!
As túas coxas frías,
nacre pra o ébano quente.
Milagreira e doce luz
hai nos teus ollos.
Baila, baila e xira,
esquence os teus farrapos.

1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

JALNDEVISTA

Morreu o velho e o filho do velho
Ficou o velho e o filho do velho
e o velho e o filho do velho
e o velho e o filho do velho
E não há mais que o velho e o filho do velho

OUTROS POEMAS

Grande foi o seu sonho
E não há mais que o velho e o filho do velho
Amor é o que o velho e o filho do velho
O velho e o filho do velho
O velho e o filho do velho
O velho e o filho do velho

OUTROS POEMAS

SALA DE VISITA

Monecas xeadas en rasos de bágoas.
Nos veladores fican enterradas
as verbas inútiles,
as verbas de naftalina dos pésames.
E non hai festas pra aqueles currunchos,
nos que os ollos do neniño morto
están cravados.
O reló fica sin sangue
i ésta é a hora dos pianos pechados.
Anoiteceres de Hospital.
O paisaxe fora, como unha radiografía.
Cristal, níquel...
E os ollos queimados polo yeso.

O POETA MORTO

Xa sonan os tambores enloitados.
Dormido como nun nicho,
xa vas nos ollos dos cabalos.
Un son grandioso que afoga.
As bágoas i os salucos
nascen de noite valeira.
O saxofón feito de estrelas
acompañate cun "blues" románteo,
i o manguero fíxo para ti
un arco da vella.

O DÍA RUÍN

Nasceu o día, do camiño asoballado e sucio.
Aquela amañecida, que esmorece
na túa correita camisola branca,
quixo tamén asesinar
as máis doces lámparas.
¡A miña, a miña, a verdadeira!,
a que fixen con sangue dos meus sonos,
a que fixo ela con escolas das súas maus.
Xa chegou o día coas áas sucias,
¡tanta lama nas maus!
I un corazón valeiro
no que non fica cantiga ningunha.
A todos os meus versos, tapeilles os pés.
Riba do verdín da solaina ¡tantos mortos!,
verbas, paxaros, áas, libros.

MULLER DE GALICIA

Coas túas mans deformes
chamas, ¿a que mortos e náufragos
que transitan entre a choiva?
Na túa brusa homilde
sóio lampadiñas de luz son teus seos,
muller de melfas tristentas,
muller de terra mollada i herba mol,
un neno morto levas na túa pelvis de cuarzo.
¿Que ulido vexetal de horas e sinos?
¿Que pano de brétema abalas
dendeos cons dos teus toscos queixelos
en adeuses cáseque eternos?
Son teus ollos, craros, limpos, sosegados,
sin problemas. ¡Ai, miña músega pura!,
dentro da túa estanza
sin medos que tranquío durme o meu corazón,
como unha brisa sobor da herba
como unha néboa sobor dos piñeiros.

¿DE DONDE VEN A MORTE PRA OS NENOS?

¿De donde ven a morte
pra os nenos?
Daquela rosa branca
que nasceu na soma
soia baixo
do balcón pechado.
Polo mar
non ven.
Polo río non ven.
De isa plazuela pequena
de provincia
donde nunca xogan
os nenos.
As mais pechan
as fenestras
e todas as portas.
Despóis elas
están sentadas, mudas.
Debaixo dos balcós encendidos
dun pazo luxoso
están alí cos seus nenos mortos.

POESÍA EN CASTELÁN

EN EL DEPÓSITO DE CALDERÓN HAY UN NIÑO

Ya se nos olvidó el momento del Señor
-canta de repente-
Y en la noche, fuera de la casa,
Tú me vas a llevar a la escuela,
Y después, cuando ya quedamos sólo tú y yo.

DE BARCO SIN LUCES

Y la noche oscura,
Y el silencio,
Y el silencio de los ojos que se cierran.

Tú y yo, con nosotros, con el mar y con el viento.

El que hasta aquí me ha enseñado
que se va y se vuelve,
Venga del momento de las tempestades,
cuando tú, bajo las estrellas,
desde las montañas
y desde las estrellas que parecen silenciosas.

La ciudad se va con todo de una vez,
y se va contigo, pero tú, cuando
estás ahí, que estás ahí, es el momento
de la noche, que te enseñó a ser
de una vez de una vez.
Pero de una vez, que está el momento
de la noche, que te enseñó a ser
por los que nunca se van de una vez.

DE BARRIS PIA LUCES

EN EL DEPÓSITO DE CADÁVERES HAY UN NIÑO

Ya se marchó el ministro del Señor
-visita de cumplido-
y su hisopo lleno de rutina.
Tú creías que era un sonajero,
y quedaste muerto jugando con la lluvia.

El depósito de cadáveres es grande para ti.
Y la negra mesa.
Y tu sombra.
Y el silencio de cemento húmedo.

Tú y yo nos entenderemos eternamente.

Llega hasta aquí una canción herida
que se cae y se levanta.
Viene del misterio de los remansos,
en el río, bajo los chopos,
donde las barcas atadas
vigilan las estrellas que quieren ahogarse.

La ciudad no sabe nada de estas cosas,
y en tu cuerpo aún ha quedado
una luz tenue que alumbra el depósito:
la muerte, que ha untado tus mejillas
de una cosa demasiado seria.
Pero en tus ojos aún existen
diminutos jardines encendidos
por los que jamás anduvieron tus pies,

tu pequeñita sombra.

Estás conmigo,
con las manos cerradas, apretadas,
sin querer soltar ese trocito de silencio
que te llevas de este mundo.

UN MENDIGO EN EL QUIRÓFANO

Se va sumiendo la carretera en tus ojos.
Horas encendidas de grava
viven aún en su humilde reloj de níquel...
Los ángeles azules del telégrafo
dieron sus alas para tus pobres zapatos.
Rezan por ti de rodillas
los marcos de los kilómetros.
En la camilla,
está tibio de paisaje tu cayado;
y sobre el quirófano
ha caído una lluvia de campanas y pájaros.
Níquel y cristal
se han inundado de campo.

SALA DE CIRUJÍA

Sin peso, las voces
se han caído en este remanso de la noche,
y llegan como un barco sin luces.

Se siente un muerto,
allá, en el depósito,
como una piedra que cayó en la sombra.

Ropas de obreros, cansadas y sucias,
y un reloj que late fuerte entre ellas.

Pasa un ruido de llaves y cristos.

La noche tiró sus zapatillas sordas.
La madrugada entra, descalza,
con sus pies lívidos.

ORACIÓN DE LOS TRABAJOS DEL DÍA

A la mañana,
sacudo mi árbol y me llena de rocío.

A la tarde,
sacudo mi árbol y me llena de fruto.

A la noche,
sacudo mi árbol y me llena de silencio.

Señor: si sacudo tu manto,
me llenas de sombras.

ORACIÓN PARA QUE NO SE MUERA UN PÁJARO

Señor, ¿por qué un pájaro de cerca puede ser un monstruo?
Lo tengo en mis manos, y tiemblo de miedo.
Es como si fuese mi propio corazón.

Tiemblo, porque puedo matar
esta flor caliente y viva,
hacer que por su boca salgan
todas las mañanitas límpidas.

¿Por qué un pájaro es cosa siempre nueva para nosotros?
Señor, ¿por qué en nuestras manos palpita el crimen?

PALABRAS

Pájaro no es nada.
No tiene alas.
El niño dijo:
-Vin un paxaro...
Y las manos se nos escaparon
a los árboles.

Un bloque de cristal
ante el molino.
La sombra mojada del umbral
bajo los árboles.
El espacio encendido de verde.
El niño dijo:
-Arriba canta un merlo...
Y el aire se hizo flauta.

Paloma, palabra
sin plumas, fría.
El niño dijo:
-Teño unha pomba...
Y las manos se pusieron tibias, huecas;
se hicieron nidos.

Sobre la ciudad
una lluvia fina cae.
El niño dijo:
-Este orvallo...
Y sobre nuestro corazón
comenzó a llover dulcemente.

A ESTE HOMBRE...

A este hombre que camina solo
por la inmensa soledad de la playa
yo le veo desde lo alto
y desde esta tarde que agoniza.

Acaso él no sepa que le espío
y que le encierro en mi verso:
me hacen dichoso sus pies descalzos
sobre la arena mojada.

Tras él
va dejando pequeños cielos moribundos.
(Jamás he visto el mar tan dulce
ni las rocas tan tiernas).

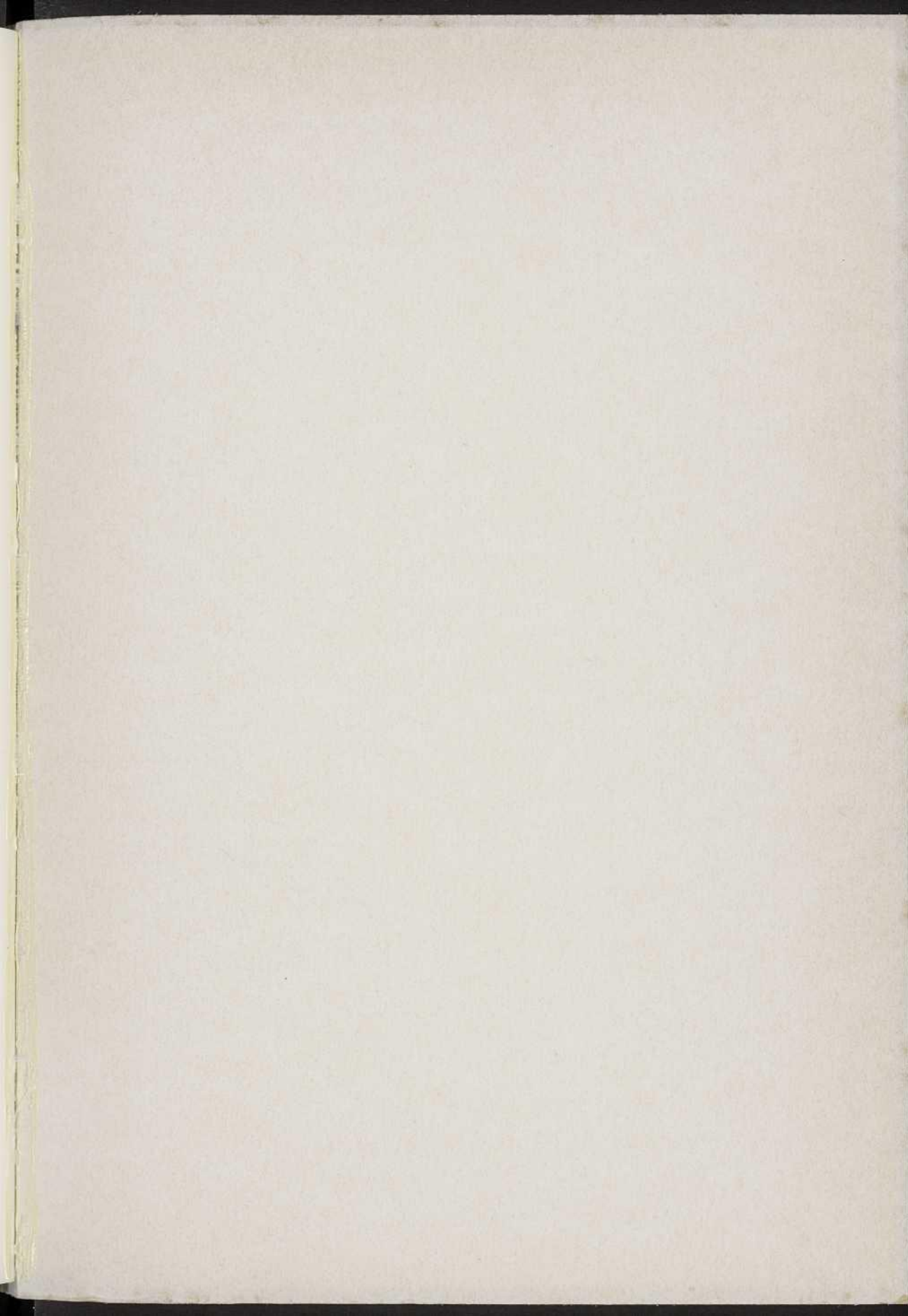
Su cuerpo es duro y tosco
sobre este lujo del paisaje.
Vive ahora dentro de una joya
y no sabe que camina
sobre preciosa seda
y que va dejando tras él
pequeños cielos moribundos.

Maravillosos sueños
que sus pies deformes y humildes
crean para mí.

REXISTRO

	<u>Páx.</u>
LIMIAR	
ALGUNHAS CONSIDERACIÓNS SOBRE LUÍS PIMENTEL	7
POESÍA EN GALEGO	
DE <i>SOMBRA DO AIRE NA HERBA</i>	17
DE <i>TRISCOS</i>	55
OUTROS POEMAS	75
POESÍA EN CASTELÁN	
DE <i>BARCO SIN LUCES</i>	85

Rematouse de imprimir
coa colaboración económica
do Excmo. Concello de Lugo
no obradoiro
de "Artes Gráficas Galicia, S.A.",
na rúa Segovia, 19, de Vigo,
o 16 de maio do 1990,
vispera do
"DÍA DAS LETRAS GALEGAS"

REAL

A

32

Bib

LUÍS PIMENTEL

Ramón Piñeiro

ACAD
GALEG
CORU

2805

bliote